

وشرائطه ستة:

شرايط شش گانه اعتكاف (۱)

الأول: النية، ويجب فيه نية القربة، ثم إن كان منذوراً نواه واجباً وإن كان مندوباً نوى الندب، وإذا مضى له يومان وجب الثالث.

اول: نیت؛ در اعتكاف واجب است [و باید] نیت قرب الهی نماید، و اگر اعتكافش با نذر، واجب شده باشد، پس از نیت قُربت، نیت وجوب نماید و اگر اعتكافش مستحب است، نیت استحباب کند. اگر دو روز از اعتكاف گذشته باشد، روز سوم واجب می‌گردد.

الثاني: الصيام، فلا يصح إلا في زمان يصح فيه الصيام ممن يصح منه، فإن اعتكف في العيدين لم يصح، وكذا لو اعتكفت الحائض والنفساء. والمسافر يصح اعتكافه.

دوم: روزه گرفتن؛ باید در شرایطی اعتكاف نمود که گرفتن روزه در آن اشکال نداشته باشد و فرد معتكف بتواند روزه صحیح بگیرد؛ بنابراین اعتكاف در عید قربان و عید فطر صحیح نیست؛ همچنین اعتكاف زن در حالت حیض و نفاس نیز صحیح نیست؛ اما اعتكاف مسافر صحیح است.

الثالث: لا يصح الاعتكاف إلا ثلاثة أيام، فمن نذر اعتكافاً مطلقاً وجب أن يأتي بثلاثة، وكذا إذا وجب عليه قضاء يوم من اعتكاف اعتكف ثلاثة ليصح ذلك اليوم. ومن ابتداءً اعتكافاً مندوباً كان بالخيار في المضى فيه وفي الرجوع، فإن اعتكف يومين وجب الثالث. وكذا لو اعتكف ثلاثاً ثم اعتكف يومين بعدها وجب السادس. ولو دخل في الاعتكاف قبل العيد بيوم أو يومين لم يصح. ولو نذر اعتكاف ثلاثة من دون لياليها لا يصح. ولا يجب التوالي فيما نذره من الزيادة على الثلاثة، بل لابد أن يعتكف ثلاثة ثلاثة فما زاد، إلا أن يشترط التتابع لفظاً أو معنى.

سوم: اعتكاف در صورتی صحیح است که سه روز باشد، و اگر کسی نذر کند به طور مطلق اعتكاف بگیرد واجب است سه روز از اعتكاف را به جا آورد. همچنین اگر قضاى یک روز از اعتكاف واجب گردد باید سه روز معتكف شود تا قضاى آن روز محقق شود.

اگر کسی اعتكاف مستحب را آغاز کند، می‌تواند ادامه دهد یا از نیت خود بازگردد، اما اگر دو روز گذشت، به جا آوردن روز سوم، واجب می‌شود.

اگر فردی سه روز اعتكاف نمود و بعد دو روز دیگر نیز معتكف ماند، واجب است روز ششم را نیز معتكف بماند.

اگر فردی به فاصله یک یا دو روز به عید قربان یا عید فطر معتكف شود، عمل او صحیح نیست.

اگر کسی نذر کند که فقط سه روز را بدون شب‌های آن معتکف شود نذرش صحیح نیست. کسی که نذر کند بیش از سه روز معتکف شود، لازم نیست بیش از سه روز را پشت سر هم به‌جا آورد، بلکه فقط لازم است که سه‌روز سه‌روز، و یا بیشتر اعتکاف کند، مگر اینکه به‌طور لفظی یا معنوی⁽²⁾ شرط کرده باشد که پشت سر هم باشد.⁽³⁾

الرابع: المكان فلا يصح إلا في مسجد من المساجد الأربعة: مسجد مكة، ومسجد النبي (ص)، ومسجد الجامع بالكوفة، ومسجد البصرة، أو مسجد صلى فيه نبي أو وصي جماعة، وضابطه: كل مسجد جمع فيه نبي أو وصي جماعة. ويستوي في ذلك الرجل والمرأة.

چهارم: اعتکاف فقط در یکی از این چهار مسجد صحیح است: مسجد مکه، مسجد النبی (ص) در مدینه، مسجد جامع کوفه و مسجد بصره، و یا مسجدی که یکی از پیامبران یا اوصیا (ع) در آن نماز جماعت گزارده باشد؛ یعنی قانونش این است: اعتکاف در هر مسجدی که یک پیامبر یا یک وصی در آن مسجد نماز را به جماعت برگزار نموده باشد صحیح است و در مسئله و مکان اعتکاف، زن و مرد یک حکم دارند.

الخامس: إذن من له ولاية كالمولى لعبدته والزوج لزوجته. وإذا أذن من له ولاية كان له المنع قبل الشروع ويعد ما لم يمض يومان، أو يكونا واجباً بنذر وشبهه.

پنجم: اجازه داشتن از فردی که صاحب ولایت بر مکلف است، مانند بنده و غلام که باید برای اعتکاف از مولی و مالک خود اجازه داشته باشد؛ و همچنین زن باید از شوهر خود اجازه بگیرد. اگر صاحب ولایت به فرد، اجازه اعتکاف دهد، می‌تواند قبل از آغاز اعتکاف یا بعد از آغاز اعتکاف تا زمانی که دو روز از ایام اعتکاف نگذشته باشد یا اعتکافش به خاطر نذر یا چیزی شبیه آن واجب نشده باشد، فرد را منع کند.⁽⁴⁾

فرعان:

دو نکته:

2- لفظی: در نذرش به زبان آورد، معنوی: مانند این که بگوید از فردا تا آخر ماه اعتکاف میکنم. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 62)

3- مثلاً کسی که نذر کرده است پنج روز معتکف باشد، اگر لفظاً شرط کرده بود که پشت سر هم باشد، حتماً باید تا آخر پنج روز در اعتکاف بماند، اما اگر تتابع و پشت سر هم بودن را شرط نکرده باشد، می‌تواند سه روز معتکف شود و بیرون برود و بعداً دو روز دیگر را به‌جا آورد، که البته در این صورت باید روز چهارم و پنجم را که جداگانه به‌جا آورد، یک روز نیز به آن‌ها بیفزاید، چون اعتکاف کمتر از سه روز نمی‌شود، ولی اگر پشت سر هم همه پنج روز را به‌جا آورد، نیاز نیست روز ششم را معتکف بماند. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 62)

4- اما اگر دو روز از اعتکاف را انجام داده بود و روز سوم بر او واجب شده بود، و یا به خاطر نذر یا شبیه آن، اعتکاف بر او واجب شده بود، فرد صاحب ولایت، نمی‌تواند مانع اعتکاف او شود. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 63)

الأول: المملوك إذا هياه مولاه جاز له الاعتكاف في أيامه، وإن لم يأذن له مولاه.

اول: اگر مالک با بنده یا غلام خود قراردادی بسته مبنی بر اینکه چند روز در اختیار مالک و چند روز آزاد باشد، (5) می‌تواند در ایام خودش در حین روزهای آزادی اعتکاف کند، حتی اگر مالک اجازه اعتکاف ندهد.

الثاني: إذا أعتق في أثناء الاعتكاف، لم يلزمه المضي فيه، إلا أن يكون شرع فيه بإذن المولى.

دوم: اگر بنده در حین اعتکاف آزاد گردید واجب نیست اعتکاف را ادامه دهد، مگر اینکه با اجازه مالک خود اعتکاف را آغاز کرده باشد که باید اعتکاف را ادامه دهد. (6)

السادس: استدامة اللبث في المسجد: فلو خرج لغير الأسباب المبيحة، بطل اعتكافه طوعاً خرج أو كرهاً. فإن لم يمض ثلاثة أيام، بطل الاعتكاف. وإن مضت فهي صحيحة إلى حين خروجه. ولو نذر اعتكاف أيام معينة، ثم خرج قبل إكمالها يبطل الجميع إن شرط التابع، ويستأنف. ويجوز الخروج للأمر الضرورية. كقضاء الحاجة، والاغتسال، وشهادة الجنابة، وعيادة المريض، وتشجيع المؤمن، وإقامة الشهادة. وإذا خرج لشيء من ذلك لم يجز له: الجلوس ولا المشي تحت الظلال، ولا الصلاة خارج المسجد إلا بمكة، فإنه يصلي بها أين شاء. ولو خرج من المسجد ساهياً لم يبطل اعتكافه.

ششم: استمرار ماندن در مسجد؛ اگر فرد معتکف بدون وجود یکی از دلایل صحیح از محل اعتکاف خارج شود -چه به میل خودش و چه با اجبار- اگر سه روز نگذشته باشد کل اعتکاف باطل می‌شود؛ ولی اگر سه روز گذشته باشد تا هنگام خروج، اعتکاف او صحیح خواهد بود. (7)

اگر فردی روزهای معینی را برای اعتکاف، نذر کرده و پی‌درپی بودن اعتکاف را نیز بر خود شرط نموده باشد، با خروج از مسجد کل اعتکافش باطل می‌شود و باید از نو شروع کند.

خروج از مسجد برای موارد ضروری جایز است، (8) مانند خروج برای قضای حاجت، (9) غسل کردن، تشییع جنازه، عیادت بیمار و حضور برای شهادت دادن. اگر فرد معتکف برای یکی از این امور از مسجد خارج شود جایز نیست در

5- مثلاً مالک گفته، یک هفته در اختیار خودت باش و یک هفته در خدمت من. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 63)

6- یعنی بنده‌ای بدون اذن مولایش روزه اعتکاف گرفته بوده و درحالی‌که دو روز گذشته، از طرف اربابش آزاد می‌شود؛ که در این صورت اعتکاف را ادامه نمی‌دهد، اما اگر با اذن مولایش اعتکاف کرده بوده، چون اعتکافش صحیح بوده و دو روز هم گذشته است، باید روز سوم را هم به‌جا آورد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 63)

7- اگر اعتکاف مستحب را در روز سوم برهم بزند، قضا ندارد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 64)

8- البته نباید خروجش در یک بار به‌صورت پیوسته، بیست و چهار ساعت یا بیشتر طول بکشد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 65)

9- حاجتی که ضروری باشد، مثل رفتن نزد طبیب، یا آوردن غذا و چیزهایی که به آن‌ها نیاز دارد، یا.... (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص

جایی بنشیند یا زیر سایه راه برود،⁽¹⁰⁾ همچنین جایز نیست خارج از مسجد نماز بخواند، مگر در مکه، که در مکه هر جا خواست می‌تواند نماز بخواند. اگر از روی سهو و ندانسته از مسجد خارج شود، اعتکافش باطل نمی‌شود.

فروع:

چند نکته:

الأول: إذا نذر اعتكاف شهر معين ولم يشترط التتابع، فاعتكف بعضا وأخل بالباقي، صح ما فعل وقضى ما أهمل ولو تلفظ فيه بالتتابع أستأنف.

اول: اگر فردی نذر کند که یک ماه معین را اعتکاف کند، اما شرط پی‌درپی بودن (تتابع) نکرده باشد و مقداری از ماه را معتکف شود و بقیه‌اش را ادامه ندهد، روزهایی را که به‌جا آورده صحیح است و آنچه را اهمال کرده باید قضا کند؛ ولی اگر پی‌درپی بودن را در لفظ آورده باشد باید کل ماه را از ابتدا شروع کند.

الثاني: إذا نذر اعتكاف شهر معين ولم يعلم به حتى خرج كالمحبوس والناسي قضاءه.

دوم: اگر فردی نذر کند که یک ماه معین را اعتکاف کند، درحالی‌که علم به زمان آن ماه ندارد -مانند زندانی و فراموش‌کار- باید قضای آن را به‌جا بیاورد.

الثالث: إذا نذر اعتكاف أربعة أيام، فأخل بيوم قضاها، لكن يفتقر أن يضم إليه يومين آخرين ليصح الإتيان به.

سوم: اگر فردی نذر چهار روز اعتکاف کند و در یک روز از آن خلل ایجاد نماید، باید آن را قضا کند، و البته احتیاج به آن دارد دو روز دیگر به آن اضافه کند، تا بتواند اعتکافی با شرایط صحیح به‌جا آورد.

الرابع: إذا نذر اعتكاف يوم لا أزيد لم ينعقد، ولو نذر اعتكاف ثانيي قدوم زيد صح، ويضيف إليه آخرين.

10- مقصود این است که در راه، جایی بنشیند یا با حالت تفریحی و از زیر سایه و در راحتی حرکت نکند، اما اگر برای عیادت بیمار، یا انجام کارهای ضروری دیگر لازم بود زیر سایه برود یا بنشیند، اشکالی ندارد؛ فقط به مقدار ضرورت اکتفا کند و سریعتر به محل اعتکافش بازگردد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم:

چهارم: اگر فردی نذر کند که فقط یک روز معتکف شود نه بیشتر، صحیح نیست و نذر او منعقد نمی‌شود؛ ولی اگر نذر کند که اگر فلانی آمد، فردای آن روز را اعتکاف به‌جا آورد،¹¹ صحیح است و باید دو روز به آن اضافه نماید.

11- یعنی قید نکرده که فقط یک روز اعتکاف کند، بلکه یک روز را به نیت کاری نذر کرده، و برای اینکه بتواند یک روز اعتکاف صحیح به‌جا آورد، باید دو روز دیگر هم به آن اضافه کند، چون اعتکاف کمتر از سه روز، صحیح نیست. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء سوم، صوم: ص 66)

